

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักคำสอนพระพุทธศาสนามีพุทธภาษิตปรากฏในพระไตรปิฎกเกี่ยวกับเรื่องของทุกข์มีจำนวนมากมาย ทำให้รู้ได้ว่าสรรพสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ล้วนแต่จมอยู่ในห้วงทุกข์ ซึ่งแปลว่าเป็นสภาพที่ทนได้ยากของเหล่าสรรพสัตว์และในการปฏิบัติธรรมเพื่อล่องพ้นจากความทุกข์มีอยู่ ๒ ระดับ คือกายิกทุกข์ คือ ทุกข์ทางกายหรือทุกข์ประจำสังขารทั่วไปและเจตสิกทุกข์ คือทุกข์ทางใจหรือทุกข์ในวิภังคสังขารซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทุกข์จากชั้น ๕^๑

การกำจัดทุกข์นั้น พระพุทธศาสนามีคำสอนในการกำจัดทุกข์ในหลายระดับเช่นคำสอนเรื่องศีล “สีเลนะ นิพพุตัง ยันติ” แปลว่า ศีลทำให้ไปสู่निพพาน ฯลฯ แต่พระพุทธองค์ทรงเน้นสอนในการดับทุกข์จากวิภังคสังขารเป็นสำคัญซึ่งก็คือชั้น ๕ อันประกอบด้วย รูปชั้น ๕ เวทนาชั้น ๕ สัญญาชั้น ๕ สังขารชั้น ๕ วิญญาณชั้น ๕ ซึ่งย่อลงได้อีกเป็น รูปและนาม ฉะนั้นผู้ปรารถนาที่จะ พ้นทุกข์ จึงต้องดำเนินตามคำสั่งสอนของพระพุทธองค์^๒

พระพุทธศาสนาเห็นว่าศรัทธาเป็นองค์ธรรมที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก และแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนในเรื่องศรัทธาในพระพุทธศาสนา จึงควรศึกษาศรัทธาในด้านต่างๆ ให้ครบถ้วน โดยเริ่มต้นจากประเภทของศรัทธา บ่อเกิดศรัทธา หน้าที่และความสำคัญของศรัทธาอันเป็นบริบทที่จะช่วยให้ทราบความหมายศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนขึ้นตามลำดับ

ประการแรกเป็นผู้มีความศรัทธา เชื่อมมั่นในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าว่าทรงแนะนำให้เหล่าสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ยังจมอยู่ในห้วงทุกข์พ้นจากทุกข์ได้

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๘๙.

^๒ ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑.

ประการที่สองเป็นผู้มีสุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ไฟธาตุในท้องทำหน้าที่ย่อยอาหารสม่ำเสมอ ไม่เย็นเกิน ไม่ร้อนเกิน อยู่ระดับปานกลาง เหมาะแก่การทำความเพียร

ประการที่สามเป็นคนไม่โอ้อวด มีความจริงใจ เปิดเผยตนเองตามเป็นจริงต่อพระ - วิปัสสนาจารย์และเพื่อนสัทธรรมิก

ประการที่สี่มีความพยายามมุ่งมั่นทำความเพียรในการละอกุศลธรรมทั้งหลายและเจริญกุศลธรรมด้วยการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา

ประการสุดท้ายเป็นผู้มีปัญญา รู้เห็นความเกิดและดับ รู้ความสิ้นทุกขอย่างถูกต้อง

พระพุทธองค์ทรงตรัสรับรองไว้ว่าหากผู้ใดประกอบไปด้วยปธานียังคะหรือองค์ของผู้มีความเพียรโดยะบุถึงผู้ที่มีปัญญาแก่กล้าว่า ผู้ที่ได้รับการสั่งสอน (จากพระพุทธองค์) ในยามเข้าจักบรรลุธรรมพิเศษ คือมรรคผล ในยามเย็น และผู้ที่ได้รับสั่งสอน (จากพระพุทธองค์) ในยามเย็นจักบรรลุธรรมพิเศษในยามเช้า^๓

สำหรับการสวดอุปปาตะสันติคาถาหรือพระคัมภีร์อุปปาตสันติ เป็นบทสวดมนต์ที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เป็นวรรณกรรมภาษาบาลีของล้านนาไทย นิยมเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า คัมภีร์มหาสันติหลวง แปลว่า บทสวดเพื่อสงบเคราะห์กรรม สวดเพื่อสงบเหตุร้ายและสวดเพื่อสงบสิ่งที่กระทบกระเทือน บทสวดมนต์อุปปาตสันติคาถาเป็นบทสวดมนต์ที่สูญหายไปจากแผ่นดินไทยเป็นเวลานาน วัดพิชัยญาติการามได้นำมาสวดถวายเป็นราชสักการบูชาแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในวโรกาสอันเป็นมหามงคลต่างๆ นอกจากนี้ยังนำมาสวดมนต์บูชาพระบรมสารีริกธาตุทุกวันเสาร์-อาทิตย์ และในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา เป็นต้น

บทสวดอุปปาตะสันติคาถานี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในหมู่พระสงฆ์ สามเณร และชาวล้านนามาตั้งแต่โบราณกาล มีเรื่องเล่าว่า สมัยที่พระมหาเถระสีละวังสะ แต่งคัมภีร์อุปปาตะสันตินั้นที่เชียงใหม่มีโจรผู้ร้ายและคนอันธพาลชุกชุมมาก ท่านจึงนำพระสงฆ์สามเณร และประชาชนสวดมนต์บทอุปปาตะสันติคาถา เพื่อกลับเหตุร้ายทั้งมวลที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองในกลายแผ่นดินพระธรรมคุณากรณ์ นามเดิม (เจ้า จิตปัญโญ) ป.ธ. ๙ วัดมหาโพธาราม ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ได้เป็นผู้ชำระคัมภีร์นี้เป็นภาษาบาลีอักษรไทย เพื่อความสะดวกแก่ผู้อ่านที่ไม่สันทัดภาษาบาลี โดยได้ต้นฉบับภาษาบาลีอักษรพม่าจากท่านพระอาจารย์ภักทันตะธัมมานันทมหาเถระอัครมหาบัณฑิตแห่งวัดท่ามะโอ จังหวัดลำปาง และต่อมา พระราชญาณปริชา

^๓ ดูรายละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๓๔๔/๔๑๗.

เจ้าคณะเขตดุสิต และคณะสงฆ์วัดราชผาติการาม กรุงเทพมหานคร ได้นำบทสวดอุปปาตีสันติคาถา สวดถวายแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในวโรกาสฉลองกาญจนาภิเษกเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งตรงกับวันกองทัพไทย ณ เสนาสนะ วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์ และได้เดินทางไปสวดถวายในจังหวัดต่างๆ อีกจนครบทุกภาคทั่วประเทศ^๔

วัดพิชัยญาติการาม กรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่แห่งหนึ่งที่ตั้งนิกิจกรรมการสวดอุปปาตีสันติคาถา มาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความศรัทธาในการสวดอุปปาตีสันติคาถาของอุบาสกอุบาสิกาวัดพิชัยญาติการาม กรุงเทพมหานครว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรเพื่อจะได้เป็นข้อมูลศึกษาและปฏิบัติในวงวิชาการต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการสวดอุปปาตีสันติคาถาของอุบาสกอุบาสิกาวัดพิชัยญาติการาม กรุงเทพมหานคร
๒. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเรื่องทัศนคติต่อการสวดอุปปาตีสันติคาถาของอุบาสกอุบาสิกาวัดพิชัยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

๑.๓ ปัญหาที่ต้องทราบ

- ๑.๓.๑ ศึกษาการสวดอุปปาตีสันติคาถา เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ ศึกษาอุปสรรคและปัญหาของการสวดอุปปาตีสันติคาถา เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาทัศนคติของอุบาสกอุบาสิกาต่อการสวดอุปปาตีสันติคาถา ณ วัดพิชัยญาติการาม กรุงเทพมหานคร ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับใช้สอบถามทัศนคติ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านความศรัทธา ๒) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ๓) ด้านประสิทธิผลหรือผลกระทบของโครงการ และ ๔) ด้านความพึงพอใจ

ขอบเขตด้านตัวแปร

^๔ ประวัติบทสวดมนต์อุปปาตีสันติคาถา. <http://www.watphichaiyat.com> เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๗.

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะคิดต่อการสวดอุปาตตะสันติคาถาในด้านค่า คือ ความศรัทธา การเข้าร่วมกิจกรรม ประสิทธิภาพของโครงการ และความพึงพอใจ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อุบาสกอุบาสิกาที่ร่วมพิธีการสวดอุปาตตะสันติคาถา ณ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร ในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๗ จำนวน ๑๕๐ คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

อุบาสกอุบาสิกาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันมีทักษะคิดต่อการสวดอุปาตตะสันติคาถาที่แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย

ปัจจัย หมายถึง ข้อมูลทั่วไปของอุบาสกอุบาสิกาที่สวดอุปาตตะสันติคาถา ณ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

ทัศนคติ หมายถึง ความตั้งใจ หรือการยอมรับในการสวดอุปาตตะสันติคาถา ของอุบาสกอุบาสิกา

การสวดอุปาตตะสันติคาถา หมายถึง การปฏิบัติจิตภาวนาโดยการสวดอุปาตตะสันติคาถา ณ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

อุบาสกอุบาสิกา หมายถึง พุทธศาสนิกชน ชาย หญิง ที่ร่วมพิธีการสวดอุปาตตะสันติคาถา ณ วัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบทัศนคติที่ต่อการสวดอุปาตตะสันติคาถาของอุบาสกอุบาสิกาวัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร

๒. ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเรื่องทัศนคติที่ต่อการสวดอุปาตตะสันติคาถาของอุบาสกอุบาสิกาวัดพิชยญาติการาม กรุงเทพมหานคร